

Izvještaj o analitičkom pregledu usklađenosti zakonodavstva Crne Gore

Poglavlje 4 – Sloboda kretanja kapitala

Datumi analitičkih pregleda:

Eksplanatorni: 18. januara 2013.

Bilateralni: 21. februara 2013.

I. SADRŽAJ POGLAVLJA

Kada je u pitanju kretanje kapitala i plaćanja, države članice moraju ukloniti, uz neke izuzetke, sva ograničenja u pogledu kretanja kapitala kako u okviru EU tako i između država članica i trećih zemalja. Sloboda kretanja kapitala regulisana je relevantnim odredbama članova 63 do 66 Ugovora o funkcionisanju Evropske unije. Definicija različitih vrsta kretanja kapitala oslanja se na Aneks I Direktive 88/361/EEZ. Relevantno običajno pravo evropskog Suda pravde i saopštenja Komisije 97/C220/06 i 2005/C293/02 pruža dodatna tumačenja gore navedenih članova.

Liberalizacija plaćanja takođe predstavlja osnovni preduslov za slobodno kretanje kapitala. Regulativa EZ br. 924/2009 o prekograničnim plaćanjima propisuje naknade institucija za elektronske platne transakcije u eurima i drugim valutama država članica koje su prihvatile ovu regulativu (npr. kreditni transferi, direktna zaduženja, plaćanje karticom, podizanje novca s bankomata). Direktiva 97/5/EZ o prekograničnoj kontroli kreditnih transfera i Direktiva 2007/64/EZ o uslugama plaćanja imaju za cilj da olakšaju platni promet u okviru EU stvaranjem pravnog okvira za jedinstveno „domaće“ tržište plaćanja. Direktiva o elektronskom novcu 2009/110/EZ o izmjenama i dopunama Direktiva 2005/60/EZ i 2006/48/EZ i o prestanku važenja Direktive 2000/46/EZ pruža pravni okvir za osnivanje, poslovanje i prudencijalnoj superviziji poslovanja institucija za elektronski novac i stvara jedinstveno tržište usluga elektronskog novca.

Glavni dokument u oblasti sprečavanja pranja novca je Direktiva 2005/60 Evropskog parlamenta i Savjeta o prevenciji upotrebe finansijskog sistema u svrhe pranja novca i finansiranja terorizma (dopunjena Direktivama 2007/64/EZ, 2008/20/EZ i 2009/110/EZ) zajedno s mjerama implementacije koje su predviđene Direktivom 2006/70/EZ. Ona nalaže subjektima obuhvaćenim ovom Direktivom da primjene mjere provjere identiteta klijenta i praćenje poslovanja klijenta, kao i da preduzmu odgovarajuće dodatne mjere, kao što je vođenje evidencija, obuke i uspostavljanje internih procedura. Pored toga, Regulativa (EZ) broj 1781/2006 propisuje da transferi sredstava moraju biti praćeni validnim podacima o uplatiocu sredstava s ciljem da se obezbijedi potpuna mogućnost praćenja sredstava.

Kako bi se uspješno borile protiv finansijskog kriminala, države članice treba da obezbijede uspostavljanje djelotvornih administrativnih i kapaciteta za sprovođenje zakona, uključujući saradnju između nadzornih organa, organa za sprovođenje zakona i tužilaštva.

II. USKLAĐENOST DRŽAVE I KAPACITETI ZA SPROVOĐENJE

Ovaj dio sumira informacije koje je pružila Crna Gora i razgovore vođene na sastanku gdje se analizirala usklađenost zakonodavstva s evropskim zakonodavstvom (*analitički pregled*).

Crna Gora je navela da može prihvatiti pravnu tekovina EU po pitanju slobode kretanja kapitala kao i da ne očekuje poteškoće u implementaciji pravne tekovine do trenutka pristupanja.

II.a. Kretanje kapitala i plaćanja

Crna Gora je navela da je njen režim kretanja kapitala i plaćanja u velikoj mjeri liberalizovan i usklađen s režimom EU.

Kako je rečeno s crnogorske strane, Zakon o stranim investicijama, čije su izmjene i dopune posljednji put usvojene 2011, omogućava jednak tretman stranih i domaćih investitora. Strane kompanije mogu u potpunosti posjedovati domaću kompaniju kao i investirati u bilo koji sektor. Jedino ograničenje se odnosi na ribarstvo (vidi poglavlje 13-Ribarstvo), vazdušni saobraćaj (vidi poglavlje 14-Saobraćajna politika) i industriju naoružanja i vojne opreme. Kada je u pitanju ovo poslednje, vlasti planiraju da izmijene i dopune Zakon krajem 2013. kako bi se ukinulo ograničenje koje trenutno postoji za strano vlasništvo u industriji naoružanja i vojne opreme i iznosi 49%. Crnogorske vlasti su potvrdile da nema drugih ograničenja u pogledu stranih direktnih investicija.

Crna Gora je ukazala na činjenicu da je usvajanjem Zakona o svojinsko-pravnim odnosima iz 2009. strancima ograničeno pravo na sticanje nekretnina u Crnoj Gori. Međutim, ova ograničenja se ne odnose na državljane EU jer je u maju 2010. na snagu stupio Ugovor o stabilizaciji i pridruživanju, te su njima data jednaka prava kao i crnogorskim građanima. Filijale i supsidijarna lica stranih kompanija koja posluju u Crnoj Gori takođe mogu kupovati nekretnine. Kako je definisano Zakonom o državnom premjeru i katastru nepokretnosti, s poslednjim izmjenama i dopunama iz 2011, nepokretnosti, između ostalog, uključuju poljoprivredno i šumsko zemljište kao i stambene i poslovne objekte.

Većina oduzetog poljoprivrednog zemljišta u društvenoj svojini se sada vraća prethodnim vlasnicima. Restitucija bivšim vlasnicima čija su vlasnička prava oduzeta u korist državne, društvene ili zadružne svojine se trenutno sprovodi u skadu sa Zakonom o restituciji iz 2004. i njegovim izmjenama i dopunama iz 2007. Rok za prijavljivanje je istekao i kako se kaže u izvještaju Ministarstva finansija iz decembra 2012, 45.9% zahtjeva je već obrađeno.

Druga ograničenja se odnose na odredbe Zakona o osiguranju, koji je posljednji put izmijenjen i dopunjen 2012, a koji predviđa, uz neke izuzetke, da se državljani mogu osigurati samo kod osiguravajućih kompanija koje su osnovane u Crnoj Gori.

Crna Gora je navela da, Zakon o osiguranju iz 2006. kao i Zakon o dobrovoljnim penzijskim fondovima takođe sadrže određena ograničenja u vezi s investicionim pravilima o raspodjeli sredstava institucionalnih investitora. Pored toga, zemlje Evropske ekonomske zone su izuzete s liste dozvoljenih investicionih lokacija. Crna Gora je takođe izjavila da je trenutno u pripremi novi zakon o tržištima kapitala koji će

zamijeniti postojeći Zakon o hartijama od vrijednosti. Očekuje se da će novi zakon biti usvojen do kraja 2013. Crna Gora takođe namjerava da prije pristupanja u potpunosti uskladi Zakon o penzionim fondovima s pravnom tekovinom EU.

Privatizacija se u Crnoj Gori sprovodi u skladu s godišnjim privatizacionim planom kojim su obuhvaćene kompanije koje će biti privatizovane putem javnog tendera ili na berzi. Crna Gora je potvrdila da Vlada nije zadržala posebna prava u kompanijama koje su već privatizovane i da ne namjerava da uvede takva prava u budućnosti. Crna Gora je navela da Vlada nema posebna prava u Kombinat aluminijuma Podgorica (KAP) i naglasila da će pravila o posebnim pravima države biti u skladu s pravnom tekovinom EU nakon pristupanja.

II.b. Platni promet

Postojeći pravni okvir Crne Gore u oblasti platnog sistema je definisan Zakonom o platnom prometu u zemlji („Službeni list CG“ br. 61/08 i 31/12) kao i velikim brojem posebnih odluka. Crna Gora je izjavila da je procjena njenog pravnog okvira, koja je sprovedena u kontekstu twining projekta uglavnom u skladu s pravnom tekovinom EU. Takođe je zaključeno da ne postoji usklađenost u pogledu informacija o korisnicima platnog prometa na nižem nivou. Ne postoje institucije plaćanja, nije moguće izdati elektronski novac i ne postoje institucije za elektronski novac. Operatori platnog sistema su ograničeni samo na banke.

Institucije koje pružaju usluge platnog prometa su Centralna banka Crne Gore i jedanaest banaka. Operater platnog prometa može biti Centralna banka Crne Gore i banka ukoliko ista posjeduje licencu za platni promet. Centralna banka Crne Gore je vlasnik, operater, učesnik i agent za poravnanje svih međubankarskih transfera.

Nakon sprovođenja gore pomenutog twinning projekta, Crna Gora je sačinila nacrt novog Zakona o platnom prometu koji je dostavljen na javnu raspravu i Evropskoj komisiji radi davanja mišljenja u februaru 2013. Crna Gora je navela da će novi nacrt Zakona o platnom prometu transponovati Direktive 2007/64/EZ, 2009/110/EZ, 98/26/EZ i 2009/44/EZ. Crna Gora je izjavila da namjerava da usvoji nacrt zakona u najkraćem mogućem roku.

II.c. Borba protiv pranja novca

Zakonodavni okvir Crne Gore u ovoj oblasti čini Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma („Službenom listu CG“ br. 14/2007, 04/2008 i 14/2012) kao i brojna podzakonska akta. Crna Gora je navela odredbe pomenutog Zakona koje se, između ostalog, odnose na definicije pranja novca i finansiranja terorizma, određivanje obveznika i njihovih obaveza, opisuju procedure i mjere koje obveznici moraju da primjene u postupku provjere i praćenja klijenta (CDD); definišu ograničenja poslovanja s klijentima; opisuju uslove pod kojima obveznici mogu izvršiti procedure pojednostavljene ili produbljene provjere i praćenja klijenata; definišu politički eksponirana lica kao i mjere provjere i praćenja koje se moraju sprovesti u vezi s

navedenim licima; i postavljaju zadatke i obaveze za advokate i notare, kao i neke odgovarajuće izuzetke.

Crna Gora je predstavila svoj insitucionalni okvir za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma. Između ostalog, Crna Gora je opisala organizacionu strukturu i nadležnosti Uprave za sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma (USPNFT) kao i ostalih nadzornih organa; obrazložen je proces izvještavanja o sumnjivim transakcijama; postavljene procedure za otvaranje i procesuiranje predmeta u USPNFT; navedena je baza podataka koja se koristi u USPNFT. U toku 2011. Centralna banka, Komisija za hartije od vrijednosti, Agencija za nadzor osiguranja, Ministarstvo finansija i Uprava za sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma su potpisale Sporazum o saradnji s ciljem jačanja saradnje između nadzornih organa u borbi protiv pranja novca i finansiranja terorizma.

Što se tiče implementacije, Crna Gora je navela da je u toku 2012. otvoreno 246 predmeta obrade i analize. Od ukupno 110 primljenih izvještaja o sumnjivim transakcijama, 103 su prijavljene od strane banaka, 5 od Uprave carina, 1 od advokata i 1 od Komisije za hartije od vrijednosti. Devet transakcija je privremeno obustavljeno u toku 2012: u ukupnom iznosu od 3.7 miliona eura. Šesnaest slučajeva je još uvijek bilo pod istragom u momentu vršenja skrininga. Nadalje, Crna Gora navodi da je više od 75 % kontrola obveznika izvršeno od strane USPNFT (153 od ukupno 195) u toku 2012. Oko polovine ovih kontrola je izvršeno u oblasti nekretnina (74 od ukupno 153), dok se oko 40% kontrola odnosilo na građevinske kompanije (58 od 153).

Što se tiče administrativnih kapaciteta u oblasti nadzora i sprečavanja pranja novca, u USPNFT je zaposlena većina službenika (32 od ukupno 41), u CBCG zaposlena su 4 službenika, u KHOV 3 službenika i u ANO 2 službenika. Crna Gora je takođe najavila da u budućnosti namjerava da preduzme korake kako bi se ojačali kapaciteti USPNFT i drugih nadležnih organa, kao i da će organizovati obuke za kontrolisani sektor. Pored toga, Crna Gora namjerava da usvoji novi Zakon o SPNFT do kraja 2014. (u skladu s preporukama FATFa), da izradi novi Akcioni plan 2013-2014 za implementaciju Strategije za prevenciju i suzbijanje terorizma, pranja novca i finansiranja terorizma, da implementira IT strategiju i strategiju razvoja USPNFT i da definiše aktivnosti za nacionalnu procjenu rizika.

III. PROCJENA STEPENA USKLAĐENOSTI I KAPACITETA ZA SPROVOĐENJE

Generalno govoreći, Crna Gora je postigla visok nivo usklađenosti i primjenjuje značajan dio pravne tekovine EU u oblastima obuhvaćenim ovim poglavljem. Što se tiče platnog prometa, usklađenost je samo djelimična. Sve u svemu, administrativni kapaciteti Crne Gore su dovoljni kada je ova oblast u pitanju.

III.a. Kretanje kapitala i plaćanja

Crna Gora dobro poznaje pravnu tekovinu u oblasti kretanja kapitala i plaćanja. Postigla je visok stepen usklađenosti s pravnom tekovinom u ovoj oblasti. Crnogorski režim je liberalizovan, prevashodno u oblastima direktnih investicija, portfolio investicijama u i iz Crne Gore, ostalim vrstama poslovanja hartijama od vrijednosti i finansijskim kreditima i kreditnim operacijama. Takođe, građanima je dozvoljeno da obavljaju transakcije preko tekućih i depozitnih računa s inostranim finansijskim institucijama. Konkretno, Crna Gora je usklađena s obavezama iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju.

Postoje ograničenja kada je u pitanju sticanje nepokretnosti od strane stranaca, uključujući poljoprivredno i šumsko zemljište. Međutim, ova ograničenja se ne odnose na državljane EU i EEP zbog Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju. Proces restitucije je u naprednoj fazi.

Potpuno usklađivanje je i dalje potrebno u oblasti direktnih investicija u ribarstvo (vidi poglavlje 13 – Ribarstvo), vazdušni saobraćaj (vidi poglavlje 14 – Saobraćajna politika), naoružanje i vojnu opremu, prudenciona pravila za institucionalne investitore i ograničenja za građane po kojima se oni mogu osiguravati samo kod domaćih kompanija. Crna Gora je navela da planira izmjene i dopune odgovarajućih zakona u gore navedenim oblastima kako bi ih uskladila s pravnom tekovinom EU prije pristupanja, a u pojedinim slučajevima i prije kraja 2013.

Crna Gora je potvrdila da ne namjerava da uvede posebna pravila u kompanijama koje će biti privatizovane.

Ne predviđaju se veći problemi tokom pregovora u oblasti kretanja kapitala i plaćanja.

III.b. Platni promet

Postojeći pravni okvir Crne Gore koji se odnosi na platne usluge je samo djelimično usklađen s pravnom tekovinom EU. Obim nacionalnog zakona tj. Zakona o platnom prometu u zemlji je ograničen na banke i ne odnosi se na druge subjekte koji posluju u EU a koji pružaju platne usluge poput platnih institucija i institucija elektronskog novca. Druge relevantne odredbe Direktive 2007/64/EZ u vezi sa zahtjevima za dostavljanje informacija kao i pravima i obavezama korisnika usluga plaćanja još uvijek nijesu uključene u zakonodavstvo Crne Gore.

Novi nacrt Zakona o platnom prometu, o kom se konsultovalo s Komisijom 2012. ima za cilj da u potpunosti uskladi crnogorsko zakonodavstvo s Direktivama 2007/64/EZ i 2009/110/EZ. Nakon usvajanja, on bi trebalo da u potpunosti uskladi crnogorsko zakonodavstvo s pravnom tekovinom EU o platnom prometu.

Relevantni nadležni organi za superviziju koji su zaduženi za nadgledanje plaćanja i žalbe moraju imati odgovarajuće osoblje. Takođe treba uspostaviti postupak vansudskog ulaganja žalbi i pravna sredstva za rješavanje sporova.

III.c. Borba protiv pranja novca

Zakonodavstvo u Crnoj Gori oblasti sprječavanja pranja novca je dobro usklađeno s pravnom tekovinom EU. Crna Gora se priprema da se uskladi da novijim izmjenama međunarodnih standarda (Financial Action Task Force (radna grupa za sprovođenje mjera protiv pranja novca)) koji će takođe biti inkorporirani u pravnu tekovinu EU.

Saradnja između različitih organa koji se bave sprječavanjem pranja novca treba biti unaprijeđena. Administrativni kapaciteti relevantnih organa za implementaciju moraju biti ojačani. Spremnost Crne Gore u oblasti borbe protiv pranja novca bi trebalo posmatrati u vezi s njenom mogućnosti da primjeni relevantne aspekte pokrivena pravnom tekovinom u okviru poglavlja 24 - Pravda, sloboda i bezbjednost.